

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده‌ی روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته علوم تربیتی با گرایش آموزش و پرورش ابتدایی

عنوان:

"بررسی تحلیلی و تطبیقی نظام ارزشیابی تحصیلی در مقطع ابتدایی در کشورهای
ایران، هندوستان و انگلستان جهت ارائه الگوی مناسب"

استاد راهنما: دکتر احمد آقازاده

استاد مشاور: دکتر جمال الدین کولایی نژاد

استاد داور: دکتر عباس عباس پور

پژوهشگر: سیامک نوازش

الله
الرحمن الرحيم
الرحمن

تقدیر و تشکر از اساتید عزیز و ارجمندم:

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر احمد آقازاده که اینجانب را از ابتدای کار صبورانه با رهنمودها و نظرات ارزشمند خود راهنمایی کرده اند.

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر جمال الدین کولایی نژاد که با نکته سنجی های دقیق و پیگیرانه در مسیر اجرای این پژوهش مرا یاری نمودند .

استاد داور:

جناب آقای دکتر عباس عباس پور که زحمت داوری این پایان نامه را متقبل شدند.

تقدیم به:

پدر و مادر صبور، مهربان و فداکارم که اگر لطف های ایشان نبود، آنچه

که امروز دارم، نمی داشتم و در همان ابتدای راه رفتن، باز می ماندم.

چکیده:

این تحقیق به بررسی نظام ارزشیابی تحصیلی در کشورهای ایران، هندوستان و انگلستان جهت ارائه الگوی مناسب و استفاده از تجارب و تدابیر مفید این کشورها در حیطه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مقطع ابتدایی در کشور ایران به صورت تطبیقی پرداخته است.

هدف کلی این تحقیق:

" بررسی تحلیلی و تطبیقی نظام ارزشیابی تحصیلی در مقطع ابتدایی در کشورهای ایران، هندوستان و انگلستان جهت ارائه الگوی مناسب " می باشد.

اهداف جزئی تحقیق شامل:

- ۱- اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در کشورهای ایران، هندوستان و انگلستان
  - ۲- نوآوریهای صورت گرفته در حوزه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در کشورهای ایران، هندوستان و انگلستان.
  - ۳- بررسی وجوه تفاوت و تشابه بین نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی کشورهای ایران، هندوستان و انگلستان.
  - ۴- ارائه راهکار و پیشنهاداتی در زمینه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی برای مقطع ابتدایی در کشور ایران.
- می باشد.

این تحقیق از نوع تطبیقی توصیفی می باشد. ابزار گردآوری اطلاعات شامل اینترنت، منابع کتابخانه ای، مقالات و پایان نامه های موجود در رابطه با موضوع تحقیق می باشد. روش تحقیق با بهره گیری از روش بردی که شامل چهار مرحله می باشد، صورت گرفته است (توصیف، تفسیر، همجواری و مقایسه). در آخر راهکارهایی برای ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در کشور ایران با

استفاده از تجارب کشورهای هندوستان و انگلستان پیشنهاد شده است. این راهکارها شامل: آگاهی از شیوه اشاعه ارزشیابی تحصیلی جدید، آموزش معلمان در رابطه با ارزشیابی جدید، توجه و عمل به تمامی اهداف و اصول ارزشیابی تحصیلی، تمرکز زدایی در ارزشیابی.

کلمات کلیدی: مقطع ابتدایی، ارزشیابی تحصیلی، آموزش و پرورش تطبیقی، نوآوری در ارزشیابی تحصیلی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه.....
۳	بیان مسئله.....
۹	اهمیت و ضرورت.....
۱۷	اهداف تحقیق.....
۱۷	سوالات تحقیق.....
۱۸	تعریف واژگان و اصطلاحات.....

فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق

۲۲	مقدمه.....
۲۴	تاریخچه ارزشیابی آموزشی.....
۲۷	تعاریف ارزشیابی آموزشی.....
۲۹	تعریف ارزشیابی با استفاده از فرهنگ لغت.....
۳۱	تعریف ارزشیابی با استفاده از عقاید صاحب نظران.....
۳۱	اصول و مفاهیم قابل فهم از بررسی تعاریف گفته شده.....
۳۲	سیر تحول ارزشیابی آموزشی در ایران.....
۳۴	اهداف ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان.....
۳۶	ضرورت ارزشیابی.....
۳۸	مقایسه بین ارزشیابی و سنجش.....
۳۹	ویژگیهای یک ارزشیابی خوب و معتبر.....
۴۰	انواع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با توجه به زمان اجرای آنها.....
۴۶	نقش تفاوت‌های فردی در ارزشیابی.....
۴۷	آموزش و پرورش ابتدایی.....
۴۹	اهداف آموزش و پرورش ابتدایی.....
۴۹	اهداف عمده تعلیم و تربیت سنتی و جدید.....
۵۳	چرا بسیاری از شاگردان از ارزشیابی می ترسند.....
۵۴	اهمیت و ضرورت بازنگری ارزشیابی تحصیلی در آموزش و پرورش.....
۵۵	ارزشیابی توصیفی.....
۵۷	اهداف طرح ارزشیابی توصیفی.....
۵۸	چهار منبع برای انجام ارزشیابی توصیفی.....

- ۵۹.....وظایف دانش آموزان در ارزشیابی توصیفی
- ۶۰.....وظایف والدین در ارزشیابی توصیفی
- ۶۱.....وظایف معلم در ارزشیابی توصیفی
- ۶۳.....کاربرد ارزشیابی توصیفی
- ۶۳.....اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- ۶۶.....مراحل طراحی برنامه تدریس
- ۶۹.....روشهای مختلف ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- ۷۵.....تفاوت بین آزمونهای میزان شده و آزمونهای معلم ساخته
- ۷۶.....انواع آزمونهای معلم ساخته
- ۷۷.....نارسایی های موجود در ارزیابی فعلی
- ۸۰.....کشورهای مورد مطالعه
- ۸۰.....کشور انگلستان
- ۸۰.....ملاحظات جغرافیایی
- ۸۱.....تاریخ تحول آموزش و پرورش در انگلستان
- ۸۳.....سازمان و اداره آموزش و پرورش در انگلستان و ویلز
- ۸۴.....سیاستهای آموزشی
- ۸۵.....سیاستگذاری در آموزش و پرورش انگلیس
- ۸۶.....سیاستهای آموزش و پرورش کشور انگلیس
- ۸۷.....برنامه ریزی درسی در کشور انگلیس
- ۸۷.....اصول و اهداف کلی آموزشی
- ۸۸.....اصلاحات آموزشی
- ۹۰.....ساختار آموزشی
- ۹۱.....آموزش ابتدایی در انگلستان
- ۹۳.....هدف از تعلیمات ابتدایی در انگلستان
- ۹۴.....ارزشیابی تحصیلی در انگلستان
- ۹۸.....کشور هندوستان
- ۹۸.....چشم انداز سیاسی - جغرافیایی و علمی
- ۱۰۱.....نظام آموزشی
- ۱۰۲.....سیاست ها و نظام آموزشی
- ۱۰۳.....ساختار نظام آموزشی
- ۱۰۴.....برنامه های درسی در مدارس هندوستان

آموزش پایه.....	۱۰۵
مقطع آموزش ابتدایی.....	۱۰۶
تمرکز زدایی آموزشی.....	۱۰۶
نقش دولت مرکزی در آموزش و پرورش کشور هندوستان.....	۱۰۷
اهداف کلی آموزش و پرورش هندوستان.....	۱۰۸
سیستم امتحانی ارزشیابی تحصیلی در کشور هند.....	۱۰۸
نظام جمهوری اسلامی ایران.....	۱۱۱
چشم انداز اقتصادی - اجتماعی.....	۱۱۱
تاریخچه آموزش دوره ابتدایی.....	۱۱۲
ساختار آموزشی دوره ابتدایی.....	۱۱۳
اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش ابتدایی.....	۱۱۴
سیاست های آموزشی.....	۱۱۵
اولویت ها و علائق آموزشی.....	۱۱۵
آموزش و پرورش در ایران و توجه به رویکردهای نو در نظام آموزشی.....	۱۱۶
آغاز تغییرات و اصلاحات در نظام ارزشیابی تحصیلی.....	۱۱۶
مختصری از شکل اجرایی شدن ارزشیابی توصیفی.....	۱۱۷
پیشینه تحقیق.....	۱۱۸
تحقیقات انجام شده در داخل.....	۱۱۸
تحقیقات انجام شده در خارج.....	۱۳۱
نتیجه گیری.....	۱۳۳

فصل سوم: روش شناسی

مقدمه.....	۱۳۶
جامعه مورد مطالعه.....	۱۳۶
شیوه نمونه گیری.....	۱۳۶
ابزارهای اندازه گیری.....	۱۳۷
طرح پژوهش.....	۱۳۸
شیوه تجزیه و تحلیل داده ها.....	۱۳۸

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات

مقدمه.....	۱۴۱
بررسی سوال اول.....	۱۴۲
بررسی سوال دوم.....	۱۵۹

۱۶۸.....	بررسی سوال سوم.....
۱۷۵.....	بررسی سوال چهارم.....

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۸۴.....	مقدمه.....
۱۹۶.....	نتایج کلی پژوهش.....
۱۹۸.....	محدودیت‌های تحقیق.....
۱۹۸.....	پیشنهادات کاربردی.....
۱۹۹.....	پیشنهادات پژوهشی.....

منابع

۲۰۰.....	منابع.....
۲۰۷.....	پیوستها.....
۲۰۸.....	آئین نامه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دوره ابتدایی.....

فهرست جدولها

صفحه	عنوان
۴۵.....	جدول شماره ۱-۲: جدول مقایسه ویژگیهای انواع ارزشیابی آموزشی.....
۵۲.....	جدول شماره ۲-۲: برخی از تفاوت‌های ارزشیابی سنتی و جدید.....
۱۱۸.....	جدول شماره ۳-۲: آمار طرح ارزشیابی توصیفی ارسالی از استانها.....
۱۵۴.....	جدول شماره ۱-۴: اصول حاکم بر ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در کشورهای ایران، هندوستان و انگلستان.....
۱۵۸.....	جدول شماره ۲-۴: متولیان تدوین نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در سه کشور مورد مطالعه.....
۱۶۷.....	جدول شماره ۳-۴: نوآوریهای صورت گرفته در حوزه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در کشورهای ایران، هندوستان و انگلستان.....
۱۷۳.....	جدول شماره ۴-۴: تدابیر و تجاررب قابل استفاده در نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دوره ابتدایی.....
۱۷۹.....	جدول شماره ۵-۴: وجوه تشابه در فرایند ارزشیابی تحصیلی در سه کشور ایران، هندوستان و انگلستان.....
۱۸۱.....	جدول شماره ۶-۵: وجوه تفاوت در فرایند ارزشیابی تحصیلی در سه کشور ایران، هندوستان و انگلستان.....

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

آموزش و پرورش^۱ در صورتی می تواند نقش اصلی خود را در رشد و تکامل همه جانبه دانش آموزان ایفا کند که تمامی فعالیت های آن برای رسیدن به هدف یا هدفهای مشخص در یک نظام سازمان یافته و در هم بافته و در ارتباط متقابل با یکدیگر متشکل شود وانگهی عناصر اصلی فرایند آموزش و پرورش یعنی هدف، برنامه، روش، وسایل آموزشی و ارزشیابی آن چنان با یکدیگر پیوستگی دارند که نارسائی هر یک از آنها سبب می شود تا کل نظام خلل پذیر شود. بنابراین با تغییراتی که به نظر می رسد در هدفها، برنامه ها، روش ها، و وسایل آموزشی نظام آموزش و پرورش کشور رخ داده و یا قرار است رخ بدهد، می توان بسیاری از موانع و معایب نظام را برطرف کرده و یا به حداقل رساند. شکل های سنتی ارزشیابی بویژه ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی^۲، دانش آموزان را به سوی پاسخ های درست مصنوعی و از پیش تعیین شده به فعالیت وادار می دارد و به رابطه ارزشیابی و یادگیری توجهی ندارد و باعث می شود که بین آموزگار و دانش آموز و محتوای برنامه آموزش با واقعیت زندگی که سرشار از پیچیدگی های مختص به خودش است فاصله ایجاد شود.

از طرف دیگر دانش آموز فرصت نمی یابد تا اشتباهات خود را بشناسد و آنها را اصلاح کند، از او خواسته نمی شود منطق پاسخگویی به پرسشها را بطور دقیق مشخص کند، بازخورد مثبتی به پاسخ های خود دریافت نمی کند، فرصت تمرین و کسب مهارت در حل مسئله را به دست نمی آورد و در نهایت جز کسب نمره و یا مشخص شدن رتبه او در کلاس درس چیز دیگری نصیبش نمی شود. بنابراین زمان آن فرا رسیده تا به ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی دانش آموزان به گونه ای

1- education

2-academic achievement evaluation

نگاه شود که زمینه پیشرفت تواناییها و عملکردهای آنها را در زندگی اجتماعی و ..... فراهم آورد.)
اژدری، ۱۳۸۵).

"واژه ارزشیابی در فرهنگ دهخدا تحت عنوان ارزیابی به معنای "عمل یافتن هر چیز، تقویم" و در فرهنگ معین به معنای "عمل یافتن ارزش و بهای هر چیز، سنجش و بررسی حدود هر چیز و برآورد کردن ارزش آن" تعریف شده است. در فرهنگ روانشناسی، "آرتور ربر"، ارزشیابی را در معنی عام "تعیین ارزش و یا اهمیت یک چیز" و به صورتی ویژه تر، آن را به معنای "تعیین میزان موفقیت یک برنامه، یک درس، یک سری آزمایش، یک دارو و ... در رسیدن به هدفهای اولیه" تعریف کرده است. در فرهنگ وبستر نیز، ارزشیابی به معنای "قضاوت کردن یا تعیین ارزش یا کیفیت کردن" تعریف شده است. مفهوم ارزشیابی به عنوان امتحان و آزمون کردن، همواره در طول تاریخ آموزش و پرورش با فرآیند تدریس - یادگیری همراه بوده است.

معمولاً ارزشیابی، هنگامی ضرورت می یابد که در جریان یک عمل، بخواهیم تصمیم تازه ای اتخاذ کنیم. آن وقت است که باید اطلاعات مورد نیاز را جمع آوری، تجزیه و تحلیل و تفسیر نموده و بر مبنای آن تصمیم گیری کنیم. در فرآیند تدریس - یادگیری، معلم پیوسته مجبور است تصمیمات تازه ای بگیرد. به عنوان مثال، او باید تصمیم بگیرد که آیا این مطلب را باید تدریس کند؟ آیا دانش آموزان مطالب و مفاهیم را به درستی یاد می گیرند و درک می کنند؟ پس از این دوره تدریس تا چه اندازه دانش آموزان به هدفهای آموزشی مورد نظر رسیده اند؟ و ... او برای پاسخگویی به هریک از این پرسشها، نیازمند اطلاعاتی دقیق است که براساس ارزشیابی به دست خواهد آورد"
(سایت تبیان به نقل از روزنامه همشهری، ۱۳۸۷).

بیان مسئله

در دهه هفتاد قرن حاضر هجری شمسی کیفیت آموزشی تحت تاثیر شرایط جهانی و همچنین چالش های پیش روی نظام آموزشی یکی از مسائل اساسی نظام آموزشی شد و ضروری می نمود که تصمیم گیرندگان و سیاست گذاران نظام ، در مواجهه با این مسئله به دو سوال اساسی پاسخگو باشند و برای آن چاره جویی نمایند.

چگونه دانش آموزان بهتر یاد می گیرند؟ این سوال به بهبود کیفیت جریان یادگیری در مدرسه توجه دارد.

چگونه معلمان می توانند بهتر آموزش دهند؟ این سوال به بهبود کیفیت جریان تدریس نظر دارد.

نظام ارزشیابی تحصیلی ، یکی از مولفه های اساسی نظام آموزشی و رشته پیوند بین دو مولفه تدریس و یادگیری است. این گونه تصور می شد که ارزشیابی تحصیلی یکی از عوامل موثر در بهبود کیفیت این دو مولفه است. پژوهشها هم نشان از وجود چنین تاثیری داشت.

از سوی دیگر نارضایتی از نظام ارزشیابی موجود در محافل تربیتی گسترش یافته بود. بر این اساس نگاه تصمیم گیرندگان متوجه حوزه ارزشیابی تحصیلی و ایجاد اصلاحات در آن شد. تا اینکه دفتر ارزشیابی تحصیلی و تربیتی بعد از مطالعات و بررسی های خود طرحی را تحت عنوان ارزشیابی توصیفی تهیه نمود(حسینی و احمدی، ۱۳۸۴).

این طرح با هدف افزایش کیفیت فرایند تدریس - یادگیری، کاهش اعتبار آزمونهای پایانی و افزایش بهداشت روانی محیط تدریس - یادگیری، همراه با ایجاد تغییرات زیر در نظام موجود ارزشیابی تحصیلی تهیه شد:

تغییر مقیاس فاصله ای (۲۰-۰) به مقیاس ترتیبی (در حد انتظار، نزدیک به انتظار، نیازمند تلاش بیشتر)

تغییر ساختار کارنامه و تبدیل آن به کارنامه توصیفی (گزارش پیشرفت تحصیلی)
تغییر ابزارها و روشهای جمع آوری اطلاعات از وضعیت تحصیلی دانش آموزان که برخی از آنها عبارت اند از: پوشه کار، چک لیست، ثبت مشاهده، آزمون عملکردی
تغییر در رویکرد کلی ارزشیابی از ارزشیابی پایانی به ارزشیابی تکوینی و فرایندی.

ارزشیابی آخرین فعالیت و از مهمترین کارهای هر معلم است. معلم نه تنها در پایان دوره آموزشی، بلکه در سراسر جریان آموزش باید میزان یادگیری دانش آموزان خود را ارزیابی کند. این کار به معلم کمک خواهد کرد که هم از چگونگی موفقیت و یا شکست یادگیرندگان در یادگیری و هم از نقاط قدرت و ضعف فعالیت های آموزشی خود آگاهی حاصل کند و در جهت بهبود آنها گام بردارد. (دفتر همکاریهای علمی بین المللی وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۶).

اگر ارزشیابی به عنوان یک عنصر از نظام آموزش و پرورش و در جایگاه خودش استفاده شود، نه تنها کارکرد منفی نخواهد داشت بلکه به دستیابی به هدفهای برنامه درسی کمک خواهد کرد. مسئله این است که چگونه و با چه تمهیداتی می توان با تکیه بر جنبه های اجتماعی ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی به طراحی الگویی نو(در مقایسه با الگوهای حاضر در نظام آموزش و پرورش کشور) در این زمینه اقدام کرد و با شناخت و معرفی ابزارها، تکنیک ها و روشهای مطلوب ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی دانش آموزان با استفاده از این الگو و نیز شناسایی شیوه های مناسب بهره گیری از نتایج ارزشیابی، چگونه می توان به بهترین وجه ممکن در گستره رشد و توسعه اجتماعی گام برداشت؟

بسیاری از مسائل و مشکلات نظام های آموزشی و پرورشی کشورها صرف نظر از تفاوت های فرهنگی، دارای و جوه مشابه هستند چنانچه راه حلی در کشوری برای رفع یک مشکل خاص بدست آید با در نظر گرفتن شرایط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و موقعیت و امکانات قابل دسترسی می توان از آن راه حل برای رفع همان مسائل یا مشابه آن در دیگر نقاط دنیا استفاده کرد. یکی از مسائل مبتلا به همه نظام های آموزشی و پرورشی، مشکل ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی دانش آموزان است.

اخیرا حیطه ارزشیابی گسترش بیشتری یافته است. ارزشیابی دیگر تنها به نتایج فراگیران مربوط نمی شود بلکه به مجموع نظام آموزشی و تعلیم و تربیت می پردازد و نه تنها آثار آموزشی بلکه آثار اقتصادی و اجتماعی این مجموعه را مد نظر قرار می دهد" (کوی، ۱۳۸۸).

با نگاهی گذرا به نظام ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی در ایران می توان به فاصله زیاد موجود بین نظریه ها، راهبردها، استراتژیها و فنون و روشها پی برد. نظام ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی در ایران از نوآوری در سنجش و ارزشیابی از آموخته های دانش آموزان و استفاده از نتایج ارزشیابی در بهبود و اصلاح فرایند آموزش و پرورش بی بهره است، زیرا تاکنون از نتایج ارزشیابی تنها برای تعیین قبولی و رتبه دانش آموز در مدرسه استفاده شده است.

همگان آگاهند که یکی از منابع فشارزا در آموزشگاهها که به شدت دانش آموزان را تحت تاثیر قرار می دهد، شیوه رایج ارزشیابی تحصیلی است که عمدتا در نظام آموزشی ما منشا مشکلات زیادی برای دانش آموزان شده است. تهدید، تحقیر، توییح، سرزنش، مقایسه های نابجا، و غلط از چنین نظام ارزشیابی نشات می گیرد. به همین سبب در جهت بهبود محیط یادگیری مدرسه باید نظام ارزشیابی مورد بازبینی قرار گیرد. (حسینی و احمدی، ۱۳۸۴).

رویکردهای دانش آموزان به یادگیری^۳ تا حدودی نتیجه مشاهده دانش آموزان در محیط یادگیری است (مارتین و سلجو، ۱۹۷۹، ۴؛ انتویست، ۱۹۸۷، ۵؛ لاوس و ریچاردسون، ۲۰۰۲؛ ریچاردسون و پرایس، ۲۰۰۳). برای مثال مشاهده حجم کار، اتخاذ رویکرد یادگیری را پیش بینی می کند (کمبر و لونگ، ۱۹۹۸). تحقیقات آشکار کرده اند تمرکز کلی بر چگونگی درک دانش آموزان از محیط یادگیری است که کاملاً در ارتباط با رویکردهای یادگیری است، در حالی که ارتباط بین رویکردهای دانش آموزان به یادگیری و ارزشیابی خیلی مورد بررسی قرار نگرفته است. (انتویست، تیت، مک کیون، ۲۰۰۰؛ دایر، ۲۰۰۳)، و یک فقدان تحقیق در مورد ارزشیابی به عنوان پیش بینی کننده نتایج تحصیلی وجود دارد (دیزت، ۲۰۰۷).

آموزش و پرورش را می توان به صورت فرایندی تعریف کرد که برای تغییر و تعدیل رفتار دانش آموز با توجه به اهداف معین طرح ریزی شده است. نقش معلم در این فرآیند عبارت است از: فراهم ساختن شرایط و امکانات به گونه ای که تغییرات مطلوب در رفتار دانش آموز ایجاد شود. این تغییرات که با توجه به برنامه، و سایل، وسایل و هدفهای آموزش و پرورش در رفتار دانش آموز ایجاد می شود، یادگیری نام دارد. ارزشیابی بخشی از فرایند آموزش و پرورش است که بر اساس آن اطلاعات لازم در مورد یادگیری یا آموخته های دانش آموزان جمع آوری و تجزیه و تحلیل می شود تا میزان تحقق هدفهای پیش بینی شده مورد قضاوت قرار گیرد (دفتر همکاریهای علمی بین المللی وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۶).

---

³ - Students approaches to learning

⁴ - Marton and Saljo

⁵ - Entwistle

⁶ - Richardson and Price

⁷ - Kember and leung

⁸ - Diseth

باید این مطلب مهم را در نظر داشت که جوامع پیشرفته بشری با عنایت به توسعه آموزش و پرورش خود توانسته اند پله های ترقی و توسعه همه جانبه را بپیمایند. در توسعه آموزش و پرورش ملاکها و فاکتورهای متعددی نقش دارند. مهمترین آن نظام ارزشیابی در آموزش می باشد آموزش را می توان به عنوان فرایند کنش متقابل معلم و دانش آموز تعریف کرد که به موجب آن تجارب مناسب یادگیری برای رسیدن دانش آموزان به هدف های آموزش و پرورش فراهم می شود. در آموزش و پرورش سنتی ارزشیابی به عنوان آخرین حلقه ی فرایند تدریس یادگیری تلقی می شود که در پایان دوره آموزشی برای جدا کردن دانش آموزان با توانایی یادگیری متفاوت به کار می رف. تحصیل و آموزش برای برآوردن اهداف مشخصی صورت می پذیرد. اهداف تحصیلی و آموزشی زمانی تحقق می یابد که ابزارهای آن به درستی پیش بینی شده باشند و به درستی به کار گرفته شوند. ارزشیابی ابزاری مناسب و اثربخش برای فعلیت بخشیدن به اهداف آموزشی تلقی می شود که با به کارگیری آن می توان میزان کارایی برنامه ها و تحقق اهداف را سنجید و بر اساس آن برنامه را تقویت یا ترمیم نمود و یا احیاناً تغییر داد (سایت پایگاه حوزه، ۱۳۸۵).

دانش آموزان دوره ابتدایی به دلیل شرایط خاص روانی، ذهنی و اجتماعی و... میل به یادگیری زیادی دارند و از طرف دیگر میل به برتری از هم سن و سالان و همکلاسیهای خود در آنها به طور ویژه ای وجود دارد. از آنجایی که در کلاسهای سوم، چهارم و پنجم دوره ابتدایی کشورمان ارزشیابی پیشرفت تحصیلی به صورت عددی است، این امر ممکن است آثار منفی بر روی این دانش آموزان بگذارد و آنهایی که فقط چند نمره از همکلاسی خود کمتر گرفته اند نوعی احساس حقارت، زدگی از درس و کلاس و بی میلی به تحصیل و یافت تحصیلی شود که پیامد ارزشیابی نادرست نظام آموزشی می باشد. در این رابطه کشورهای بسیاری برای نظام ارزشیابی تحصیلی بخصوص در دوره ابتدایی که زیر بنای کار آموزش و پرورش می باشد اقدامات مفید و موثری

انجام داده اند که نه تنها آثار منفی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ندارد بلکه به یادگیری بهتر و اعتماد به نفس بیشتر در تحصیل منجر می شود.

ارزشیابی را شاید بتوان مهمترین بخش نظام آموزشی و مشکل ترین کار معلم در دوره ابتدایی به حساب آورد. زیرا هم نظام آموزشی و هم معلم با افرادی سر و کار دارند که دارای ویژگیهای خاصی می باشند و هم اینکه وجود درسهای متفاوتی مثل ریاضی، علوم و..... هر یک ارزشیابی ویژه ای را می طلبد. بنابراین با استفاده از تجارب کشورهای پیشرفته در این امر می توان تا حدودی این مشکلات را برطرف نمود.

امروزه ارزشیابی را بخش جدایی ناپذیر فرایند تدریس - یادگیری می دانند که همراه با آموزش و در ارتباط تنگاتنگ با آن، به گونه ای مستمر انجام می گیرد و به جای تاکید بر طبقه بندی دانش آموزان و مقایسه آنان با یکدیگر، هدایت یادگیری آنان را مرکز توجه خود قرار می دهد.

هدفهای مناسب، رویکردها و راهبردهای مطلوب، شیوه های ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در موضوعات متفاوت درسی در ایران بطور علمی و در یک صحنه قابل مقایسه جهانی شناخته شده نیست. همچنین نقش ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی به عنوان فراهم آورنده بازخورد لازم در جهت تقویت توانایی ها و رفع کاستی ها و ضعفها، مسئله ای است که شناخت و حل آن کمک بزرگی در جهت بهبود کیفیت نظام آموزش و پرورش می کند. بنابراین استفاده از تجارب کشورهای دیگر در زمینه ارزشیابی تحصیلی که مطابق با مسائل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و...کشورمان باشد مفید فایده خواهد بود. همه مسائل یاد شده در گستره ای از یک بررسی و پژوهش تطبیقی قابل شناخت، مقایسه، تحلیل و ارزیابی است.

اهمیت و ضرورت پژوهش

اثر و نتیجه هر نهاد یا نظام و یا بطور کلی هر اجتماعی را "کارکرد" می گویند (حاجی اسحاق، ۱۳۸۳). پس هر سازمانی، نهادی یا مجموعه ای که در راستای هدفی گام برمی دارد برای برآورد عملکرد خود دست به اقداماتی می زند که معلوم بدارد در کجای هدف قرار دارد تا اگر انحرافی مشاهده شد دوباره به مسیر از پیش تعیین شده باز گردد. چه بسا طرح هایی که به علت عدم ارزشیابی به موقع با اشکالاتی در اجرا روبرو شده است که هزینه ای را بوجود آورده تا به حالت اولیه برگردد و یا امکان برگشت وجود نداشته است. پس اهمیت "ارزشیابی" در همه زمینه ها و فعالیت های اجتماعی محسوس و حیاتی است. و این نیاز بویژه در نظام های آموزش و پرورش اهمیت بسزایی دارد زیرا آموزش و پرورش نقشی اساسی در گردش امور جامعه و تداوم بقای آن بر عهده دارد و از طریق ارزشیابی مناسب می توان میزان تحقق هدفهای آموزش و پرورش را بطور واقعی به کمک برنامه های درسی اندازه گیری نمود. با توجه به اینکه علت اصلی از تعیین هدفها ایجاد تغییرات مطلوب در الگوهای رفتاری دانش آموزان است بنابراین، ارزشیابی نیز عبارت خواهد بود از فرایند تعیین میزان تغییرات در رفتارهایی که واقعا صورت گرفته است. این مفهوم دارای دو جنبه مهم است:

ارزشیابی باید رفتارهای دانش آموزان را اندازه گیری کند.

ارزشیابی باید در طول زمان و متکی به چندین بار اندازه گیری باشد.

بنابراین لازم است هر یک بار قبل از شروع برنامه اجرا گردد(تا تغییرات در مراحل بعدی مشخص شود) و همراه در طول فرایند یادگیری صورت پذیرد. هدف اصلی ارزشیابی تحصیلی می تواند جمع آوری اطلاعات مناسب و لازم در مورد فرایند یادگیری باشد به گونه ای که بر اساس